

V Bruselu dne 29.11.2017
COM(2017) 713 final

**SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU
HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ**

Budoucnost potravinářství a zemědělství

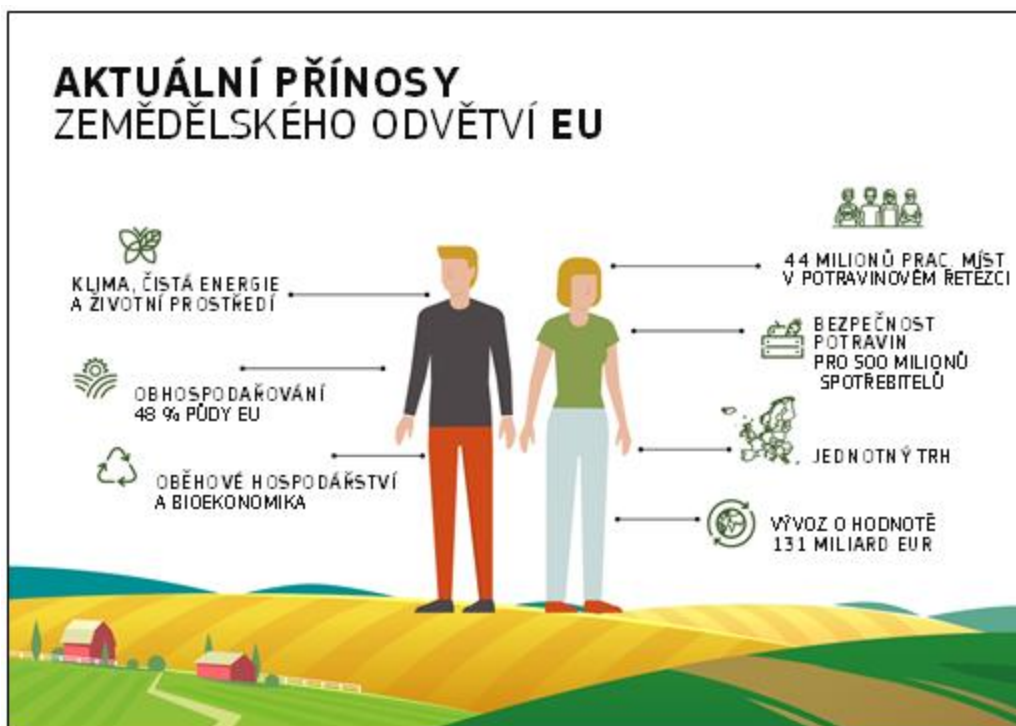
Budoucnost potravinářství a zemědělství

Obsah

1.	NOVÉ SOUVISLOSTI	3
2.	SMĚREM K NOVÉMU MODELU A JEDNODUŠŠÍ PODOBĚ SZP.....	9
3.	INTELIGENTNÍ, MODERNÍ A UDRŽITELNÁ SZP	10
3.1.	Využití výzkumu a inovací – lepší propojení teorie a zemědělské praxe	12
3.2.	Budování inteligentního a odolného zemědělství.....	13
3.2.1.	Spravedlivá podpora příjmu pro důstojné živobytí zemědělců	13
3.2.2.	Investice do lepší pozice zemědělců na trhu	16
3.2.3.	Řízení rizik	16
3.3.	Posílená environmentálních a klimatická opatření a příspěví k dosažení souvisejících cílů EU	18
3.4.	Posilování socioekonomické struktury venkovských oblastí.....	20
3.4.1.	Růst a tvorba pracovních míst ve venkovských oblastech	20
3.4.2.	Zatraktivnit odvětví pro mladou generaci	22
3.5.	Odezva na obavy občanů týkající se udržitelnosti zemědělské produkce, včetně témat zdraví, výživy, plýtvání potravinami a dobrých životních podmínek zvířat	23
4.	GLOBALNÍ ROZMĚR SZP	24
4.1.	Obchod	25
4.2.	Migrace.....	26

1. NOVÉ SOUVISLOSTI

Zemědělské odvětví EU a venkovské oblasti se velmi významně podílejí na dobrých životních podmínkách v Unii a na tom, zda si je EU udrží i v budoucnu. Zemědělské odvětví EU je jedním z **předních světových producentů potravin** a potraviny zabezpečuje pro více než 500 milionů evropských občanů. Zemědělci EU jsou také hlavními pečovateli o **životní prostředí**, jelikož se starají o přírodní zdroje půdy, vody, o ovzduší a biologickou rozmanitost na **48 % území EU** (lesy tvoří dalších 36 %) a pečují o ta nejdůležitější přírodní **úložiště uhlíku a o dodávku energie z obnovitelných zdrojů pro průmysl a energetiku**. Sami jsou také na těchto přírodních zdrojích přímo závislí. Zemědělství vděčíme za velký počet pracovních míst – jako takové poskytuje práci stálejšího charakteru 22 milionům osob a odvětví související s produkcí potravin v širším smyslu (zemědělství, zpracování potravin a související maloobchodní prodeje a služby) dohromady zajišťují přibližně 44 milionů pracovních míst. **Venkovské oblasti v EU** jsou celkem domovem **55 % populace EU¹** a současně lidem poskytují zázemí pro **práci, rekreaci a cestovní ruch**.

Obrázek 1

¹ Podle definice OECD jde převážně o venkovské a přechodné oblasti.

Žádnou z těchto výhod však nelze považovat za samozřejmost. Na rozdíl od většiny ostatních hospodářských odvětví zemědělství silně závisí na **počasí**. Často je také postihuje **kolísání cen, přírodní katastrofy** a neúroda způsobená **škůdci** či **chorobami** – každý rok tak alespoň 20 % zemědělců přijde o více než 30 % svých příjmů (ve srovnání s průměrem za předchozí tři roky). Zároveň jasně přetrvává **tlak na přírodní zdroje**, částečně způsobovaný některými typy zemědělské činnosti, a všechny výše uvedené problémy potenciálně násobí **změna klimatu**. Společná zemědělská politika (SZP) by měl proto vést k přechodu na udržitelnější zemědělství.

SZP doposud umožnila rozvoj vůbec nejintegrovanejšího **jednotného trhu**. Právě díky SZP je zemědělské odvětví EU schopno reagovat na požadavky občanů, pokud jde o zabezpečení potravin, jejich bezpečnost, kvalitu a udržitelnost. Zároveň se však zemědělství potýká s nízkou ziskovostí – mj. v důsledku přísných výrobních norem EU, vysokých nákladům na výrobní faktory a nejednotné struktury primárního sektoru. Zemědělské odvětví EU má nyní ve většině svých dílčích odvětví na světových trzích konkurenceschopné ceny, je na prvním místě v kvalitě a rozmanitosti potravinářských produktů a v objemu vývozu zemědělsko-potravinářských produktů je světově na prvním místě (v roce 2016 měl tento vývoz hodnotu 131 miliard eur)².

SZP vykazuje solidní výsledky. Práce tím ale nekončí.

Přímými platbami se v současné době podporuje odolnost 7 milionu zemědělských podniků, které představují 90 % obdělávané půdy. Tvoří přibližně 46 % příjmů zemědělců v EU a v mnoha regionech a odvětvích je tento podíl mnohem vyšší. Zemědělcům, kteří čelí značnému kolísání cen a produkce, zaručují relativní stabilitu příjmů, což napomáhá udržovat geograficky rovnoměrné rozložení výrobní základny k produkci vysoce kvalitních potravin v Evropské unii³. Působení přímých plateb doplňují tržní nástroje. Zvláštní podpora je také poskytována zemědělcům v oblastech s přírodními omezeními.

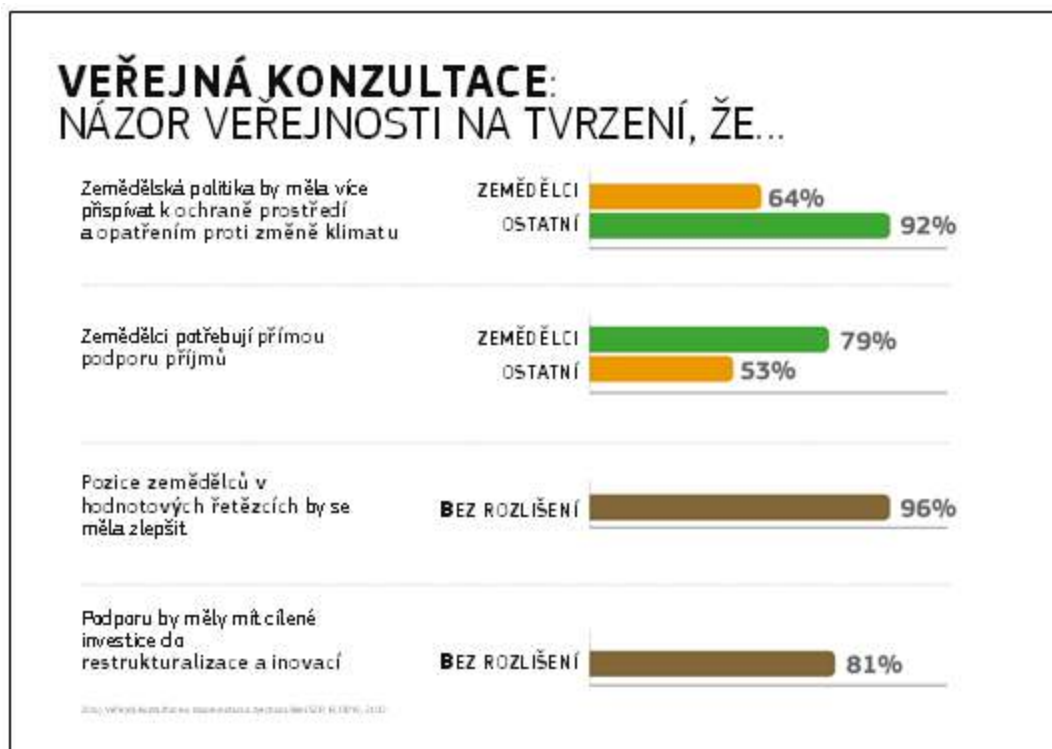
Zemědělské odvětví a související životně důležité zdroje obživy na venkově různými způsoby zásadní měrou formuje politika rozvoje venkova. Podporuje investice, shromažďování poznatků, organizaci dodavatelského řetězce, ochranu životního prostředí a boj proti změně klimatu. Programy rozvoje venkova v období 2014–2020 z toho vycházejí a rozšiřují možnosti pro inovace a řízení rizik. Vytvoření evropského inovačního partnerství v oblasti zemědělské produktivity a udržitelnosti (EIP-AGRI) zase dalo podnět k shromažďování a sdílení poznatků. K tomu, aby se poznatky skutečně dostaly až k samotným zemědělcům, však bude ještě zapotřebí značného úsilí⁴.

² Viz https://ec.europa.eu/agriculture/trade-analysis/statistics_en

³ Ecorys et al. (2016) *Mapping and analysis of the implementation of the CAP* (Mapování a analýza provádění SZP), s. 76–94

⁴ Viz hodnotící studie provádění evropského inovačního partnerství (EIP) z listopadu 2016: https://ec.europa.eu/agriculture/external-studies/2016-eip_en

Užitečné jsou i výsledky veřejné konzultace na téma modernizace a zjednodušení SZP⁵, která proběhla v prvním pololetí roku 2017 a potvrdila obecnou shodu, že stávající nástroje SZP úspěšně řeší současné výzvy jen do určité míry. To se týká i environmentálních otázek včetně změny klimatu, o kterých se většina zemědělců a dalších zúčastněných stran domnívá, že by zde dopad SZP měl být intenzivnější. Zároveň byla jako hlavní překážka bránící úspěšnému fungování politiky označena nadměrná byrokracie.

Obrázek 2

Zásadní význam pro dosažení cílů EU v oblasti ochrany životního prostředí a klimatu mají opatření zaměřená na půdu a zemědělci jsou při plnění těchto důležitých společenských cílů hlavními ekonomickými aktéry. V této souvislosti je třeba věnovat pozornost přímým platbám a zajistit, aby byla velká část aktivně obhospodařované půdy EU kultivována v souladu s postupy, které přinášejí životnímu prostředí prospěch. Stávající platby na plochu určené k rozvoji venkova na tomto základě stavějí. Částečně díky SZP zažívá rozmach ekologické zemědělství, ke kterému se v roce 2015 využívalo 6 % obhospodařované zemědělské půdy. V roce 2000 to pro srovnání byla pouze 2 %.

⁵ Viz https://ec.europa.eu/agriculture/consultations/cap-modernising/2017_en

„Ekologizace⁶“ je někdy méně ambiciózní, než se plánovalo. Ve výsledcích veřejné konzultace byla uváděna jako nejzatěžující a nejsložitější prvek SZP, který omezuje její účinnost. Ze změny klimatu se v průběhu doby stala ještě naléhavější prioritou, která zemědělství v budoucnu způsobí nemalé náklady⁷.

Tento názor byl rovněž zdůrazněn v rámci platformy REFIT, která se zaměřila na nadměrnou administrativní zátěž stávajících ekologizačních opatření, systém kontroly a auditu a na zvyšující se překrývání pilířů I a II⁸. Jak uvádí výstupy platformy REFIT, je třeba snížit regulační zátěž SZP, zlepšit nákladovou efektivitu, zajistit dosažení cílů a více začlenit SZP do ostatních oblastí politiky.

První zpráva o provádění stávajícího společného rámce pro monitorování a hodnocení SZP, včetně prvních výsledků týkajících se výkonnosti, budou Evropskému parlamentu a Radě předloženy v roce 2018. Posouzení dopadů, ze kterého bude vycházet návrh Komise týkající se SPZ v období po roce 2020, zohlední všechny dostupné podklady o dosavadních výsledcích politiky (včetně výsledků hodnocení a výstupů platformy REFIT) a tyto informace využije při analýze konkrétních budoucích řešení.

⁶ Viz pracovní dokument útvarů Komise: Přezkum ekologizace po jednom roce: https://ec.europa.eu/agriculture/sites/agriculture/files/direct-support/pdf/2016-staff-working-document-greening_en.pdf; a dále zpráva komise Evropskému parlamentu a Radě o provádění povinnosti týkající se ploch využívaných v ekologickém zájmu v rámci režimu přímých ekologických plateb (COM/2017/0152 final) z 29.3.2017.

⁷ Viz *studie Ecampa2 (2016)* obsahující nejaktuálnější posouzení možností politiky v oblasti zmírňování emisí skleníkových plynů pro zemědělství EU: http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC101396/jrc101396_ecampa2_final_report.pdf

⁸ Stanoviska platformy REFIT týkající se témat podmíněnost; ekologizace; překrývání pilířů I a II; kontrola a audit; podpora rozvoje venkova; právní předpisy EU k zemědělské reformě dotací. K dispozici na adrese: https://ec.europa.eu/info/law/law-making-process/overview-law-making-process/evaluating-and-improving-existing-laws/reducing-burdens-and-simplifying-law/refit-platform/refit-platform-recommendations_cs

SZP která v budoucnu obstojí

SZP jednak plní cíle stanovené **Smlouvou** a zároveň se **vyvíjí a zvyšuje přidanou hodnotu opatření EU**. Značně zvýšila důraz na **ochranu životního prostředí, klima a širší kontext venkovského prostředí**, které zemědělství využívá. To vše zemědělskému odvětví umožnilo od roku 2005 zvýšit produktivitu téměř o 9 %, snížit současně emise skleníkových plynů o 24 % oproti hodnotám z roku 1990 a omezit používání hnojiv v zájmu udržení kvality vodních zdrojů. Bez silnější a ambicióznější politické podpory však není pravděpodobné, že se EU podaří dále snižovat emise pocházející ze zemědělské produkce stejným tempem. SZP musí nadále opatření zaměřená na tyto výzvy posilovat a musí hrát zásadní úlohu při realizaci priorit předsedy Komise Junckera v úzké spojitosti s dalšími politikami; jde zejména o:

- posílení kvalitní **zaměstnanosti, růstu a investic**;
- využití potenciálu **energetické unie, oběhového hospodářství a biohospodářství a současné posílení environmentální ochrany, boje proti změně klimatu a přizpůsobení se této změně**;
- využívání teoretického **výzkumu a inovací** v praxi;
- plné zapojení zemědělců a venkovských oblastí do **digitální ekonomiky** a
- přispění programu Evropské komise v oblasti **migrace**.

EU je současně pevně odhodlána prosazovat opatření vycházející z **Pařížské dohody COP21 a cílů OSN v oblasti udržitelného rozvoje**. S podporou SZP počítají zejména politiky, které jmenuje rámec pro oblasti klimatu a energetiky do roku 2030. Ten zemědělské odvětví vyzývá, aby do roku 2030 přispělo k celkovému snížení emisí o 40 % a ke strategii EU pro přizpůsobení se změně klimatu. Evropské zemědělství se také musí více podílet i na plnění ostatních cílů EU v oblasti ochrany životního prostředí. Tyto závazky nelze splnit bez zapojení zemědělců, lesníků a ostatních agrárních aktérů, kteří obhospodařují polovinu půdy Evropské unie a jsou klíčově důležitými uživateli a strážci souvisejících přírodních zdrojů, zajišťují velkou část absorpce uhlíku a obnovitelné zdroje pro průmysl a energetiku. Proto by měla **modernizovaná SZP více naplňovat ambice Unie v oblasti ochrany životního prostředí a klimatu, zvýšit tak svou přidanou hodnotu v rámci opatření EU a zabývat se obavami občanů spojenými s udržitelností zemědělské produkce**.

Ambiciózní cíle v zájmu budoucích úspěchů politiky EU v oblasti zemědělství a venkova a příspěvek, který by tyto oblasti mohly mít pro společnost jako celek, formulovalo prohlášení Cork 2.0 (2016) „Za lepší život ve venkovských oblastech“. Obsahuje program reformy SZP s cílem zlepšit její výsledky a přizpůsobit ji aktuálním výzvám. Zejména je třeba investovat do dovedností, veřejných služeb, infrastruktury a budování kapacit a umožnit tak vznik dynamických venkovských komunit.

PŘÍSPĚVEK SZP K CÍLŮM UDRŽITELNÉHO ROZVOJE

Obrázek 3

Veřejná konzultace zdůraznila význam třech dimenzí udržitelného rozvoje (hospodářská, environmentální a sociální) a usouvztahovala je s širší potřebou **modernizace a zjednodušení politiky**.

Bílou knihou o budoucnosti Evropy ze dne 1. března 2017 zahájila Komise rozsáhlou diskusi o budoucnosti Unie a v rámci toho vyzvala EU a její členské státy, aby lépe komunikovaly s občany, byly vůči nim zodpovědnější a lépe a rychleji realizovaly společně dohodnutá opatření, např. evropský pilíř sociálních práv. Diskusní dokument Komise o budoucnosti financí EU ze dne 28. června 2017 podněcuje další diskusi a uvádí možnosti a scénáře budoucího směřování rozpočtu EU – například také určitou míru spolufinancování společné zemědělské politiky a důsledky tohoto přístupu. Dokumentu dále uvádí, že rozpočet EU by měl i nadále reagovat na současné trendy, které budou EU utvářet v následujících letech. Existuje také řada nových výzev v oblastech, kde se bude od rozpočtu EU očekávat více, než jak je tomu dnes. V této souvislosti se bude třeba zabývat všemi stávajícími nástroji, včetně SZP. Toto sdělení tak nepředjímá ani výsledek této debaty, ani návrhy pro příští víceletý finanční rámec.

Diskusní dokument o budoucnosti financí EU vyzval k přechodu na nový přístup, který umožní udržitelný růst a bude kombinovat hospodářské, sociální a environmentální aspekty celostním a integrovaným způsobem a více se zaměří na zajišťování veřejných statků.

Takový je kontext, ve kterém se SZP bude dále vyvíjet – modernizovat a zjednodušovat v těsné spolupráci s ostatními politikami EU – aby byla schopna plnit řadu naléhavých výzev a využít to nejlepší ze zemědělského odvětví a venkovských oblastí EU, s větším důrazem na vysoké standardy a skutečné výsledky, a mohla zemědělce podporovat při předjímání a zvládnutí budoucích výzev a událostí.

2. SMĚREM K NOVÉMU MODELU A JEDNODUŠŠÍ PODOBĚ SZP

SZP bude třeba v různých ohledech pozměnit a zdokonalit její reakce na výzvy a příležitosti, které se v zemědělství objevují na úrovni EU, na úrovni vnitrostátní, regionální i místní. Kromě jiného bude třeba zjednodušit správu SZP, zlepšit plnění cílů, které si EU v této oblasti vytyčila, a výrazně snížit byrokracii a administrativní zátěž.

Stávající systém SZP se opírá o podrobné požadavky stanovené na úrovni EU, přísné kontroly, sankce a audit. Tato pravidla jsou často příliš normativní a zasahují až na úroveň jednotlivých zemědělských podniků. K dosahování požadovaných výsledků a přidané hodnoty ve velmi rozmanitém zemědělském a klimatickém prostředí EU se však nehodí ani přístup „shora dolů“ ani přístup univerzální.

Při vytváření modelu pro budoucí SZP by **Unie měla stanovit základní parametry politiky** (cíle SZP, obecné typy opatření, základní požadavky) a **členské státy by měly nést větší odpovědnost**, pokud jde o způsob, **jakým se bude cílů dosahovat**. Cíle SZP by tak odpovídaly závazkům vyplývajícím ze Smlouvy o EU, ale také již dohodnutým cílům v oblasti ochrany životního, změny klimatu (COP 21) a řadě cílů udržitelného rozvoje. Při přípravě strategických plánů pro SZP budou členské státy brát v úvahu to, jaké nástroje plánování vycházející z přijatých právních předpisů a politik EU v oblasti životního prostředí a klimatu mají k dispozici⁹. Zároveň budou členské státy odpovědné za spolehlivé monitorování a vykazování výkonnosti, což podpoří důvěryhodnost rozpočtu.

Větší míra subsidiarity umožní lépe zohlednit místní podmínky a potřeby a v jejich kontextu posuzovat záměry a cíle. Členské státy by nesly odpovědnost za uzpůsobení intervencí SZP, aby se maximalizoval jejich přínos při plnění cílů EU. Byly by zachovány stávající správní struktury – které musí fungovat i nadále a zajišťovat účinné monitorování a prosazování dosažení všech cílů politiky – a členské státy by rovněž měly **větší pravomoc při koncipování rámce pro dodržování souladu a kontrolu**, který se bude vztahovat na příjemce (včetně kontrol a sankcí).

V zájmu zvýšení přidané hodnoty opatření EU a s cílem zachovat fungování vnitřního zemědělského trhu by členské státy nepřijímaly rozhodnutí izolovaně nýbrž v rámci strukturovaného postupu, který by vznikl přijetím **strategického plánu**. Ten by se vztahoval na intervence pilíře I i pilíře II, a zajistil tak politickou soudržnost s budoucími opatřeními SZP i ostatními politikami. Model SZP tak i nadále zajistí rovné podmínky, společnou povahu a oba dva pilíře politiky. Komise tyto plány posoudí a schválí, aby mohla SZP co možná nejvíce přispět k dosažení priorit a cílů EU a cílů členských států v oblasti klimatu a energetiky. To je důležité proto, aby se zachoval společný přístup k plnění cílů v oblasti ochrany životního prostředí a klimatu napříč členskými státy. Ambicióznější politika je v této oblasti jedinou reálnou možností.

⁹ Například plány řízení a prioritní akční rámce pro síť Natura 2000, plán řízení pro povodí řek, programy pro kvalitu/znečištění ovzduší či strategie pro biologickou rozmanitost.

Postup plánování by měl být mnohem jednodušší, tedy o poznání méně složitý než stávající plánování rozvoje venkova. To znamená, že by měly být odstraněny zejména normativní prvky, jako jsou podrobnosti k jednotlivým opatřením a pravidla způsobilosti na úrovni právních předpisů EU. Takové zjednodušení by rovněž podpořilo integrované a inovativní přístupy a politický rámec by pak byl adaptabilnější a vstřícnější k inovacím.

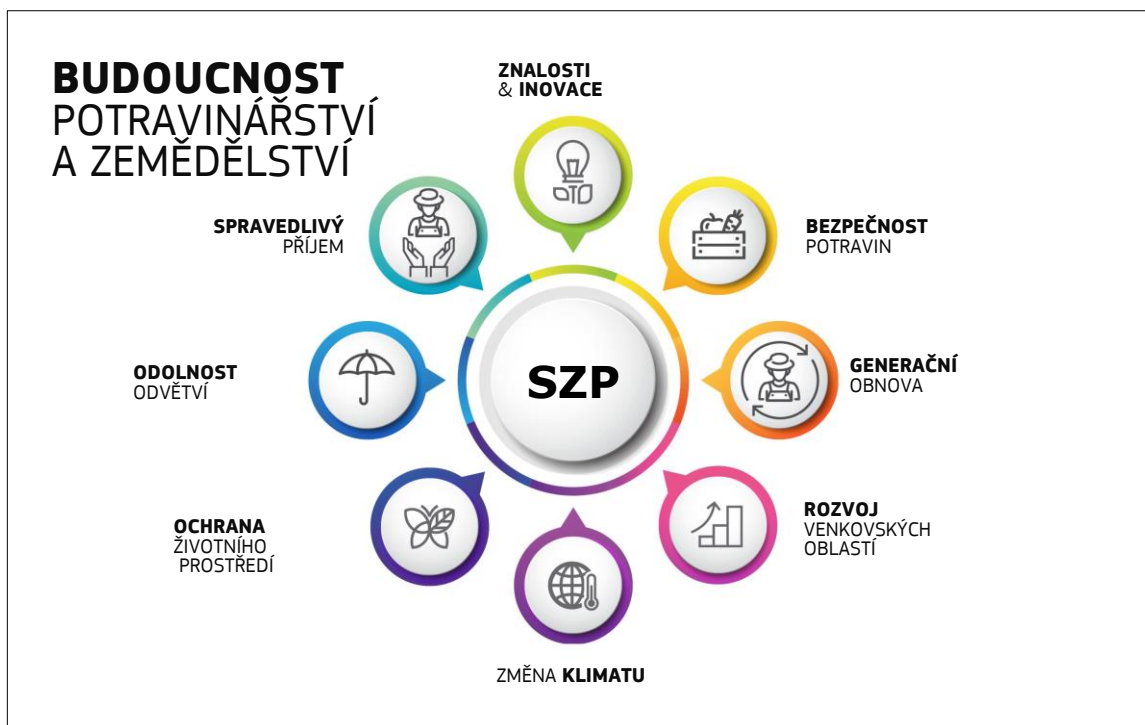
To znamená, že SZP a plány členských států by se měly zaměřit především na cíle a očekávané výsledky a ponechat dostatečný prostor pro to, aby se mohla zohlednit specifika členských států a regionů. V souladu s principy, které Komise stanovila v přístupu nazývaném „rozpočet zaměřený na výsledky“ by měl být **budoucí systém více sledovat stanovené výsledky**, posílit **subsidiaritu** tím, že členským státům udělí mnohem větší úlohu při zavádění režimů SZP, dále by měl sledovat dohodnuté **realistické a adekvátní cíle** a přispět ke **snížení administrativní zátěže** pro příjemce. V takovém novém kontextu lze využít zjednodušené vykazování nákladů a moderní technologie nabízející neskutečné možnosti, jak tuto zátěž snížit, zejména co se týče kontrol. Zemědělci i občané by měli mít možnost tohoto technologického pokroku a méně normativního rámce využít.

Jak se uvádí v prohlášení Cork 2.0, struktura SZP jako celku by zajistila, že intervence budou přesně cílené na dobře vymezené hospodářské, sociální a environmentální zájmy a zároveň budou odrážet potřeby a očekávání dotčených území.

Další klíčová úloha Komise by přirozeně spočívala v dohledu na plnění výsledků a na dodržování základních pravidel EU a mezinárodních závazků v rámci vhodně koncipovaného auditu a systému záruk kvality. Za tímto účelem by postup ověřování kvality musel být přizpůsoben požadavkům jednotlivých politik a jejich stanoveným cílům. Například by bylo třeba vytvořit a uplatňovat spolehlivé a měřitelné ukazatele, důvěryhodné monitorování výkonnosti a podávání zpráv.

3. INTELIGENTNÍ, MODERNÍ A UDRŽITELNÁ SZP

Evropští občané by měli mít i nadále přístup k rozmanitému sortimentu nezávadných, vysoce kvalitních, cenově dostupných a výživných potravin. Způsob, jakým se potraviny produkuje a uvádí na trh by měl zohlednit očekávání občanů, zejména pokud jde o dopad na jejich zdraví, na životní prostředí a klima. Aby se tyto cíle dařilo zajišťovat v kontextu rostoucí světové populace, zvýšené zátěže na životního prostředí a změny klimatu, SZP se musí i nadále rozvíjet, udržet si svou tržní orientaci a podporu modelu rodinných zemědělských podniků ve všech regionech Unie. V neposlední řadě musí být SZP v souladu s úsilím o řešení prvotních příčin migrace směřující do EU a toto úsilí podporovat.

Obrázek 4

Tyto cíle bude možné plnit, pokud budeme stavět na tom, čeho se již SZP podařilo díky politickému úsilí dosáhnout – v nových ekonomických, klimatických, environmentálních, sociálních, technologických, průmyslových a politických souvislostech. Následující část textu uvádí hlavní cíle budoucí SZP:

- podporovat inteligentní a odolné zemědělské odvětví;
- zintenzívnit ochranu životního prostředí a opatření v oblasti klimatu a přispět k plnění cílů EU týkajících se životního prostředí a klimatu;
- posílit sociálně-ekonomickou strukturu venkovských oblastí.

Ke splnění těchto cílů budou muset zemědělské odvětví a venkovské oblasti EU lépe využívat rozvoje lidského kapitálu a výsledků výzkumu a více podporovat inovace.

Budoucí SZP bude také muset nadále zohledňovat společenská očekávání týkající se udržitelné produkce potravin, zejména pokud jde o bezpečnost potravin, jejich kvalitu, normy týkající se životního prostředí a dobrých životních podmínek zvířat.

3.1. Využití výzkumu a inovací – lepší propojení teorie a zemědělské praxe

Inovace v různých oblastech (agronomická řešení s přírodními základy, chov, vertikální zemědělství, zootechnika, biologické, technické, digitální, organizační a produktové inovace) jsou k dispozici a mohou posloužit multifunkčnosti zemědělských a potravinářských systémů. Z výzkumu a inovací se může zrodit pokrok všude tam, kde zemědělské odvětví a venkovské oblasti EU čelí výzvám – hospodářským, environmentálním a sociálním. Výzkumný program Evropské unie by měl jasně odrážet potřeby venkovských oblastí a jejich přínos. Budoucí SZP bude muset dále posílit **součinnost s výzkumnou a inovační politikou, aby mohly společně podněcovat inovace.**

Technologický rozvoj a digitalizace umožňují značné pokroky v účinnosti využívání zdrojů. Umožňují také, aby se zemědělství inteligentně stavělo k životnímu prostředí a klimatu. Tím se snižuje environmentálně-klimatický dopad zemědělské činnosti, zvyšuje se odolnost a zdraví půdy a snižují se náklady zemědělců. Zavádění nových technologií však v zemědělství zůstává pod hranicí očekávání a dochází k němu v EU nerovnoměrně. Přístup k technologiím je třeba zejména umožnit malým a středním zemědělským podnikům.

Vedle technologií je třeba v EU řešit velmi nerovnoměrný **přístup ke spolehlivým, relevantním a čerstvým poznatkům**. Tato situace brzdí výkon některých nástrojů SZP a snižuje celkovou konkurenceschopnost a rozvojový potenciál odvětví. Devizou SZP je její potenciál zintenzívnit tok poznatků mezi partnery z různých částí EU. Nabízí značnou přidanou hodnotu, neboť ušetří náklady, zvýší dopad financování EU a urychlí inovace v různých částech EU.

Obrázek 5

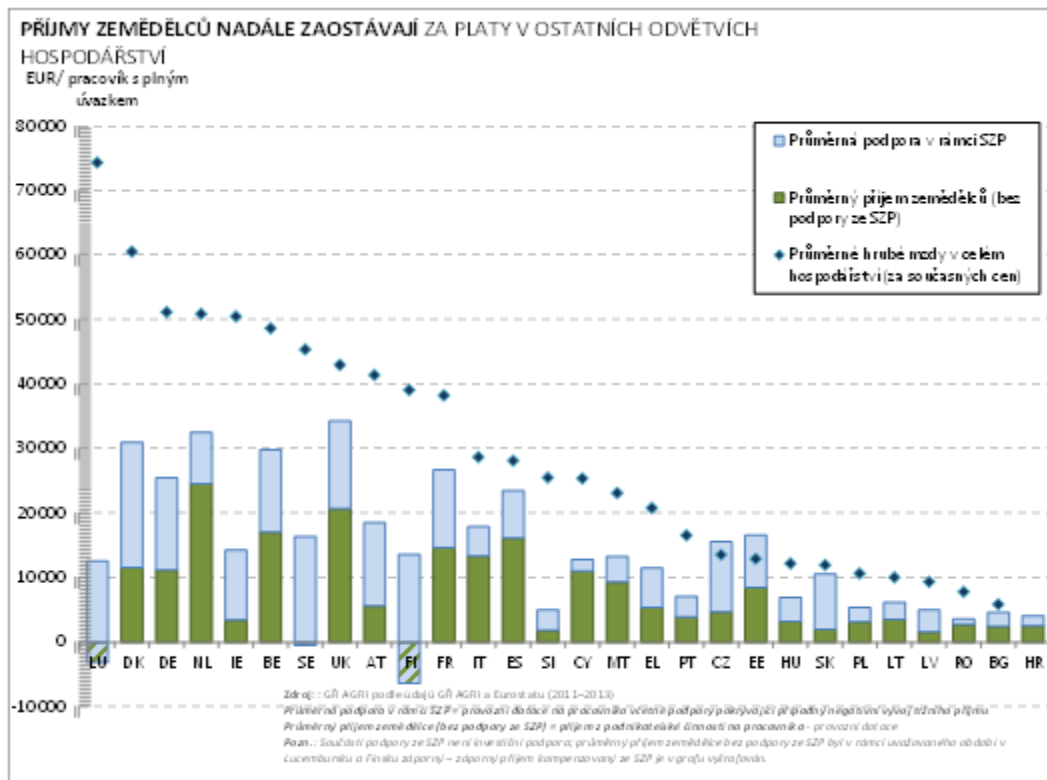
Podpora šíření znalostí, inovací a technologií bude pro vývoj SZP rozhodující. Režimy, jejichž cílem bude posílení ekonomické, sociální nebo environmentální výkonnosti a přizpůsobení se změně klimatu a její zmírňování, budou těsně napojeny na poradenské služby, které budou zajišťovat poradenství, šířit poznatky a podporovat dovednosti a inovace.

Evropské inovační partnerství v oblasti zemědělské produktivity a udržitelnosti (EIP-AGRI) a Evropské inovační partnerství v oblasti hospodaření s vodou prokázaly svůj přínos při mobilizaci zemědělského sektoru vstříc inovacím. Partnerství financuje pilotní projekty zapojující řadu účastníků a v celé Evropě vytváří sítě v zájmu toho, aby byly nové poznatky všeobecně dostupné. Jejich úspěch závisí na společném výkonu poradců, vzdělávacích systémů a systémů odborné přípravy pro zemědělce, výzkumných pracovníků a organizací zemědělců, dohromady označovaných jako **zemědělský znalostní a inovační systém (AKIS)**, který v jednotlivých členských státech funguje velmi odlišně. Obzvláště důležitou úlohu zastávají poradci zemědělců. Moderní SZP by měla poradenské služby pro zemědělce v rámci systémů AKIS posílit. Mělo by to být podmínkou schválení strategických plánů SZP. Zajistit to lze podporou vzájemné výměny poznatků, vytváření sítí a spolupráce mezi zemědělci v rámci **organizací producentů**. Ty mohou zemědělcům pravidelně sloužit jako důležitý prostředek ke sdílení znalostí, inovací a úspor.

3.2. Budování inteligentního a odolného zemědělství

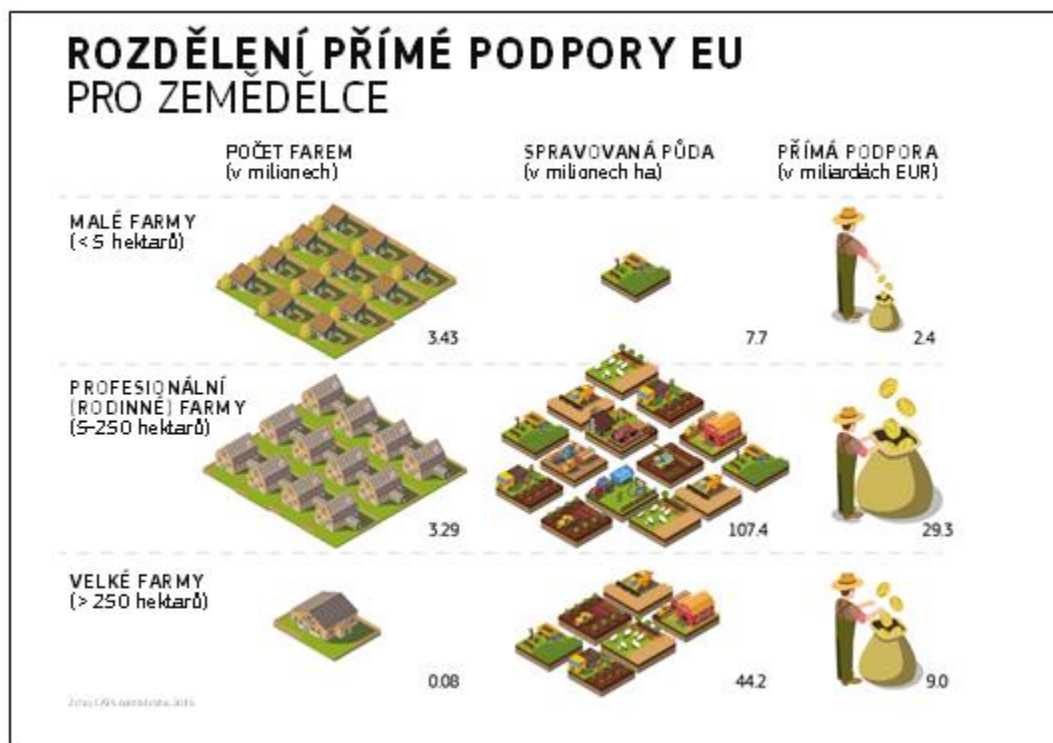
3.2.1. Spravedlivá podpora příjmu pro důstojné živobytí zemědělců

Jak připomněl *diskusní dokument o budoucnosti financí EU*, přímé platby částečně vyrovnávají rozdíl mezi příjmy ze zemědělské činnosti a příjmy v jiných odvětvích hospodářství. Slouží jako důležitá záchranná síť pro zabezpečení příjmu a zajišťují, aby zemědělská činnost probíhala ve všech částech Unie, včetně oblastí s přírodními omezeními (které jsou také příjemcem plateb na podporu příjmu v rámci politiky pro rozvoj venkova). Kromě toho má další přínos v oblasti hospodářské, environmentální a sociální, například při zabezpečování veřejných statků. Přímé platby tak zůstávají nedílnou součástí SZP v souladu se závazky vyplývajícími ze Smlouvy o EU.

Obrázek 6

Ačkoli je úloha přímých plateb v zájmu stabilizace příjmů zemědělců obecně vítána, skutečnost, že 80 % plateb dostává 20 % zemědělců někdy zavrhuje důvod k pocitu nespravedlnosti. Tato čísla odrážejí princip, podle kterého jsou platby vázány na půdu, již vlastní početní menšina zemědělců. Polovinu příjemců prostředků ze SZP tvoří velmi malé zemědělské podniky a většina plateb směřuje do středně velkých rodinných podniků. Podporovat by se mělo vyváženějšího rozdělování podpory. Přímé platby budou plnit svou roli účinněji, pokud budou zjednodušeny a lépe zaměřeny. Jakákoli změna však bude muset zachovat jeden z klíčových výdobytků politiky: ochranu dobře fungujícího vnitřního trhu, který se SZP v průběhu let podařilo vytvořit.

Obrázek 7

Přímé platby je třeba dále zefektivnit a lépe zaměřit, aby se všem zemědělcům v celé EU zajistil příjem, jak připomíná výše uvedený *diskusní dokument*. Níže uvádíme příklady možných řešení pro další debatu:

- Povinné stanovení stropu přímých plateb s přihlédnutím k situaci na pracovním trhu, aby se předešlo negativním dopadům na pracovní síly;
- Možné by bylo i zavedení postupně klesajících plateb jako prostředku ke snížení podpory pro větší zemědělské podniky;
- Větší zaměření na redistributivní platby v zájmu poskytování cílené podpory, např. malým a středním podnikům;
- Zajistit, aby se podpora zaměřila na skutečné zemědělce; tedy na ty, kteří získávají živobytí aktivní zemědělskou činností.

SZP musí zároveň sehrát svou úlohu v tom smyslu, že se bude řídit zásadami „rovnosti mezi členy, malými i velkými, na východě i na západě, na severu i na jihu“, které připomněl předseda Juncker ve svém projevu o stavu Unie v roce 2017. V tomto smyslu by měla Unie podporou ze SZP snižovat rozdíly mezi členskými státy. I když je třeba zohledňovat velké rozdíly v relativních nákladech na pracovní sílu a půdu a v agronomickém potenciálu v různých částech EU, všichni zemědělci v Unii čelí podobným výzvám.

3.2.2. *Investice do lepší pozice zemědělců na trhu*

SZP by se měla více zasadit o to, aby zemědělcům pomohla na trhu více vydělávat. Existuje jasná potřeba podpořit **investice** do restrukturalizace zemědělských podniků, do modernizace, inovace, diverzifikace a do zavádění nových technologií a příležitostí vyplývajících z digitalizace – např. do tzv. přesného zemědělství, využívání dat velkého objemu a čisté energie v zájmu větší udržitelnosti jednotlivých zemědělských podniků, konkurenceschopnosti a odolnosti, tj. včetně odolnosti vůči negativním dopadům změny klimatu. Důležitým aspektem je postavení zemědělců v potravinovém řetězci. Bude rovněž předmětem naplánovaného návrhu na zdokonalení potravinového dodavatelského řetězce¹⁰. Kromě toho jsou třeba promyslet efektivnější fungování organizací zemědělských producentů a jejich roli. Oficiální organizace producentů mohou být pro zemědělce užitečným nástrojem k posílení jejich vyjednávací pozice v hodnotovém řetězci a ke spolupráci zaměřené na snižování nákladů, posílení konkurenceschopnosti a v důsledku i zvýšení tržního zhodnocení. Jelikož jsou organizace producentů obzvláště důležité pro drobné zemědělce, je důležité, aby způsob jejich organizace přinášel příležitosti právě jim. Vznikající udržitelné hodnotové řetězce venkova v oborech, jako je průmysl založený na biotechnologiích, bioenergie a oběhové hospodářství, a dále například ekoturistika nabízejí zemědělcům a podnikům ve venkovských oblastech příležitosti k diverzifikaci podnikání, ke zmírnění rizik a zajištění dodatečných příjmů. Politická řešení by se měla na podporu tohoto úsilí více zaměřit.

Výkonnost investiční podpory v rámci SZP by se měla také zvýšit lepším začleněním podnikatelského poradenství a podporou kolektivních investic a mechanismů, aby vznikala efektivní součinnost s výzkumem a inovacemi. Nynější investiční nouzi v zemědělství je třeba řešit, krom jiného širším využíváním inovativních finančních nástrojů, které zohlední specifika zemědělské činnosti, a integrovanějšími projekty napojenými na různé nástroje EU (Evropský fond pro strategické investice, evropské strukturální a investiční fondy). Pomoci může v tomto směru spolupráce s Evropskou investiční bankou.

3.2.3. *Řízení rizik*

V souvislosti s větší tržní orientací SZP se intenzivnějším působením na trhu vytváří i vyšší riziko kolísání cen a tlak na příjmy. Rizika vyplývají i z dopadů změny klimatu, související zvýšené četnosti a závažnosti extrémních jevů a častějších sanitárních a fytosanitárních krizí, které mají dopad na hospodářská zvířata a majetek. I když jsou **zemědělci jakožto podnikatelé v konečném důsledku odpovědní** za to, jakou strategii pro svůj podnik zvolí, je důležité zavést pro zemědělské odvětví pevný rámec, který umožní se s riziky úspěšně potýkat nebo jim předcházet, posílí jeho odolnost a současně poskytne vhodné pobídky k přilákání soukromých iniciativ.

¹⁰ Pracovní program Komise na rok 2018 – Agenda pro jednotnější, silnější a demokratičtější Evropu, COM(2017)650 final ze dne 24.10.2017.

Obrázek 8

SZP již nabízí víceúrovňový **soubor nástrojů na pomoc zemědělcům při předcházení rizikům a krizovém řízení** – např. přímé platby, tržní intervence, pokrizové kompenzace a stávající opatření druhého pilíře, zejména nástroj ke stabilizaci příjmu (TIS) a podporu v oblasti pojištění. Účinné mohou být například odvětvové stabilizační nástroje aktivované v situaci, kdy ztráta příjmu dosáhne 20%. Je důležité zvážit, zda by nebylo vhodné jejich koncepci upravit a jejich fungování ještě nezdokonalit. Kromě toho by se mělo prozkoumat, jak by se daly lépe využít stávající možnosti řízení rizik – například prostřednictvím indexů k výpočtu ztrát v příjmu zemědělských podniků, snižování administrativní zátěže a nákladů.

Zlepšit lze také znalosti a míru využití nástrojů pro řízení rizik se strany zemědělců obecně a zejména pak zemědělského pojištění. Příležitosti ke zvýšení povědomí o přínosech těchto systémů existují – např. prostřednictvím odborné přípravy zaměřené na rozvoj venkova, iniciativami sloužícími k předávání znalostí a zapojením do poradenských služeb pro zemědělce.

V krátkodobém horizontu bude zřízena stálá platforma pro řízení rizik na úrovni EU. Bude zemědělcům, orgánům veřejné moci a zúčastněným subjektům sloužit jako fórum k výměně zkušeností a osvědčených postupů a jejím cílem bude zlepšit uplatňování stávajících nástrojů a zajistit podklady pro budoucí vývoj politiky.

Dále se vyplatí prozkoumat, jak by bylo možné dále rozvíjet **integrovaný a soudržný přístup** k prevenci a řízení rizik a ke zvyšování odolnosti, aby komplementárně propojil intervence EU se strategiemi členských států a nástroji soukromého sektoru používanými k udržování stability příjmů a vypořádávání se s riziky vyplývajícími ze změny klimatu. Nezbytnou podmínkou je v této souvislosti flexibilita přístupu, jež umožní vytvářet řešení uzpůsobená pro různé druhy regionálních a odvětvových potřeb zemědělců a jejich orientace na trh.

Je však třeba prozkoumat i další nové postupy. K překonání dočasného útlumu peněžního toku mohou přispět finanční nástroje podněcující příliv soukromého kapitálu. Lze zvážit i další opatření, jež by doplnila stávající soubor nástrojů pro řízení rizik, například podporu pro zajištění vzájemných fondů nebo pobídky k preventivnímu spoření.

Kromě nástrojů SZP by mohla pomoci i **určitá opatření na úrovni členských států**, budou-li slučitelná s pravidly pro státní podporu. Jde například o opatření v oblasti daňové politiky, která v současné době zemědělce spíše odrážejí od toho, aby během příznivých období spořili pro případ, že přijdou slabší roky.

3.3. Posílení environmentálních a klimatických opatření a přispění k dosažení souvisejících cílů EU

Pro zemědělství a zabezpečování potravin budou nadále výzvou změna klimatu a omezené přírodní zdroje. EU si do roku 2030 v oblasti klimatu a energetiky stanovila ambiciózní cíle. Jako všechna ostatní odvětví i zemědělství by k těmto cílům mělo spravedlivou měrou přispět, jak uvádí návrhy Komise na sdílení úsilí a na využívání půdy, změnu ve využívání půdy a lesnictví. Zemědělství je současně jedním z odvětví, která jsou změnou klimatu nejvíce ohrožena. Již nyní zemědělské a lesnické postupy a produkce trpí nedostatkem vody, změnami v množství srážek, celkovým zvyšováním a kolísáním teploty, větší intenzitou a četností klimatických extrémů, přítomností a přetrváváním (nových) škůdců a chorob a rizikem vzniku požárů. Zemědělci a lesníci však nejsou pouhými uživateli přírodních zdrojů, ale také nepostradatelnými správci ekosystémů, přírodních stanovišť a krajiny. Jakákoli nová podoba SZP by měla odrážet **větší ambice a větší zaměření na výsledky**, pokud jde o **účinné využívání zdrojů, ochranu životního prostředí a opatření v oblasti klimatu**.

Budoucí SZP by měla usilovat o co nejlepší využití výsledků výzkumu, zajistit, aby docházelo ke sdílení znalostí a šíření moderních technologií a maximalizovat příspěvek evropského zemědělství při plnění globálních cílů. K řešení lze přispět tak, že zemědělství bude šetrné ke klimatu a že zemědělci budou čerpat z odborného vzdělávání, poradenství a inovací. To však vyžaduje zemědělskou politiku, která bude pevně odhodlaná zajišťovat veřejné statky a ekosystémové služby zaměřené na půdu, vodní zdroje, biologickou rozmanitost, kvalitu ovzduší, klima a udržování krajiny v dobrém stavu. Důležité je rovněž, aby příspěvek SZP byl při plnění těchto cílů strategický a měřitelný.

Současná architektura ekologických aspektů SZP, které primárně spoléhá na komplementární provádění tří různých politických nástrojů – podmíněnosti, přímých ekologických plateb a dobrovolných agro-environmentálních a klimatických opatření – bude nahrazena novou a všechna opatření spojena v rámci lépe zacíleného, ambicióznější a přitom pružného přístupu. Nový model politiky umožní členským státům využívat ke splnění cílů v oblasti životního prostředí a klimatu stanovených na úrovni EU kombinaci povinných a dobrovolných opatření v rámci pilíře I a pilíře II. Členské státy si budou muset stanovit kvantitativní cíle, které plnění uvedených dohodnutých cílů zajistí. Budou mít možnost vypracovat takové strategické plány, které v oblasti klimatu a životního prostředí zohlední jejich místní potřeby. Mělo by se prověřit, zda by k lepším výsledkům nevedlo zavedení požadavku, aby součástí strategických plánů pro SZP všech členských států EU tvořil plán řízení živin a pobídky pro přesné zemědělství. Komise mimo jiné ověří, jak realizovat opatření, která mají pro EU v oblasti životního prostředí vysokou přidanou hodnotu – jako je například ochrana trvalých pastvin, vytváření krajinných prvků a péče o ně, zemědělství v oblastech s přírodními omezeními, ekologické zemědělství a dále také individuální nebo kolektivní systémy zaměřené na zdraví půdy, biologickou rozmanitost a správu povodí.

Poskytování podpory příjmu bude u zemědělců podmíněno tím, zda uplatňují postupy šetrné k životnímu prostředí a klimatu, jež budou tvořit základ pro další ambicióznější dobrovolné postupy. Nové podmínky budou spojené s uplatňováním zjednodušeného souboru environmentálních a klimatických podmínek a tímto způsobem se budou v oblasti životního prostředí a klimatu poskytovat veřejné statky. Tyto postupy členské státy dále rozpracují, aby lépe zohledňovaly jejich specifickou situaci, klimatická rizika a potřeby, a zároveň zajistily, že tyto postupy dostatečně přispějí k cílům dohodnutým na úrovni EU. Členské státy budou dohlížet na plnění dohodnutých cílů a sledovat výkonnost pevně danými a důvěryhodnými postupy. Další environmentálně-klimatický přínos budou mít základní dobrovolné režimy a ambicióznější agro-environmentálně-klimatické systémy, které členským státům/regionům umožní řešit jejich specifické problémy.

Tento přístup povede ke zjednodušení: bude existovat jedna úroveň požadavků pro přímé platby, jeden soubor pravidel řízení a kontroly a sníží se administrativní zátěž členských států a zemědělců. V rámci posílení subsidiarity bude opuštěn přístup „jedno univerzální řešení pro všechny“ a bude se vyžadovat, aby přijímaná opatření měla jasnou vazbu na životní prostředí. Aby se zajistila soudržnost se zastřešujícími cíli EU, bude Komise schvalovat všechny činnosti a cíle předložené členskými státy podle rámce EU dohodnutého jako součást strategického plánu SZP.

Celkový výkon nové eko-architektury by měl povzbudit prosazování kooperativních a kolektivních přístupů, které zapojí zemědělce a zúčastněné strany do poskytování veřejných environmentálně-klimatických statků způsobem zaměřeným na výsledky a do rozvoje programů, které budou integrovat budování znalostí a investice do životního prostředí.

3.4. Posilování socioekonomické struktury venkovských oblastí

3.4.1. *Růst a tvorba pracovních míst ve venkovských oblastech*

Mnoho venkovských oblastí v EU trpí strukturálními problémy, jako jsou nedostatek atraktivních pracovních příležitostí, chybějící dovednosti pracovníků, nedostačující investice do konektivity a základních služeb a značný odliv mladých lidí. Je-li jednou ze základních hodnot Unie rovnost, je třeba potenciál a ambice občanů a komunit venkovských oblastí lépe v politikách EU zohlednit. SZP, a zejména politice rozvoje venkova, náleží důležitá úloha při podpoře růstu a tvorbě pracovních míst ve venkovských oblastech a při ochraně kvality životního prostředí těchto oblastí.

Společné evropské a vnitrostátní investice do infrastruktury a do rozvoje přírodního a lidského kapitálu mají zásadní význam, jelikož ve venkovských oblastech podporují vytváření kvalitních a udržitelných pracovních míst. Venkovské komunity musí mít lepší přístup k veřejným službám, zdravotní péči, odborné přípravě, programům k rozvoji nových dovedností zejména v digitálním odvětví, ke kvalitnímu vzdělání a konektivitě.

SZP je jednou z několika politik EU, jež přispívají k prosperitě venkovských oblastí, a jako taková musí zlepšit to, jak se s ostatními politikami EU doplňuje, např. s politikou soudržnosti – v rámci které venkovské oblasti rovněž čerpají značné finanční prostředky EU – a nástrojem pro propojení Evropy, jakož i vnitrostátními finančními zdroji a strategiemi. Lepší koordinace mezi těmito politikami zjednoduší prováděcí mechanismy a sníží administrativní zátěž státní správy i občanů.

Nové hodnotové řetězce, do kterých je venkov zapojen – jako je čistá energie, rozbíhající se bioekonomika, oběhové hospodářství a ekoturistika – nabízejí venkovu dobrý prorůstový a zaměstnanostní potenciál. Vedlejší produkty ze zemědělsko-potravinářského průmyslu a lesnictví by mohly nalézt nové zhodnocení jako vstupy pro výrobu bioenergie a v odvětvích využívající biotechnologie, přičemž hnůj lze využít při výrobě bioplynu a hnojiv. Tímto způsobem lze podpořit transformaci energetiky a recyklaci živin. Zároveň se tak přispěje k nahrazení silněji znečišťujících a neobnovitelných zdrojů a materiálů a ke snížení potravinových ztrát a plýtvání. Udržitelné zemědělství a lesní hospodářství patří mezi strategická odvětví, kde lze tento potenciál rozvíjet.

Růst bioekonomiky v rámci udržitelného obchodního modelu by se proto měl stát prioritou strategických plánů SZP a měl by podpořit evropskou strategii pro oběhové hospodářství a rozvoj nových obchodních modelů. To přinese prospěch zemědělcům a lesníkům a zároveň se tak vytvoří nová pracovní místa. To rovněž posílí potenciál SZP přispět k energetické unii a průmyslové politice EU. Podpoří se tak totiž čistá a energeticky účinná výroba energie, včetně udržitelného využívání biomasy, v souladu se základními zásadami EU v oblasti oběhového hospodářství. Prostřednictvím Evropského fondu pro strategické investice a dalšími finančními nástroji by se měla mobilizovat další podpora z programů rozvoje venkova, aby se pro podnikatele, kteří budou ochotni ve venkovských oblastech investovat, podařilo zajistit dlouhodobé úvěry s nízkými náklady.

Obrázek 9

Jednou z priorit pro tuto spolupráci napříč politikami je rozvoj inteligentních vesnic (angl. smart villages) v EU. Tento nový koncept, který se v současné době rozvíjí formou iniciativ a pilotních projektů, pomůže místním komunitám řešit problémy s nedostupností širokopásmového připojení, pracovních příležitostí a služeb jasně a komplexně. Komise je odhodlána posílit podporu venkovských komunit a místních orgánů, které projeví zájem o rozvoj v podobě inteligentní vesnice, a to budováním kapacit, investicemi, podporou inovací, vytvářením sítí a inovativními finančními nástroji ke zlepšení dovedností, služeb a infrastruktury.

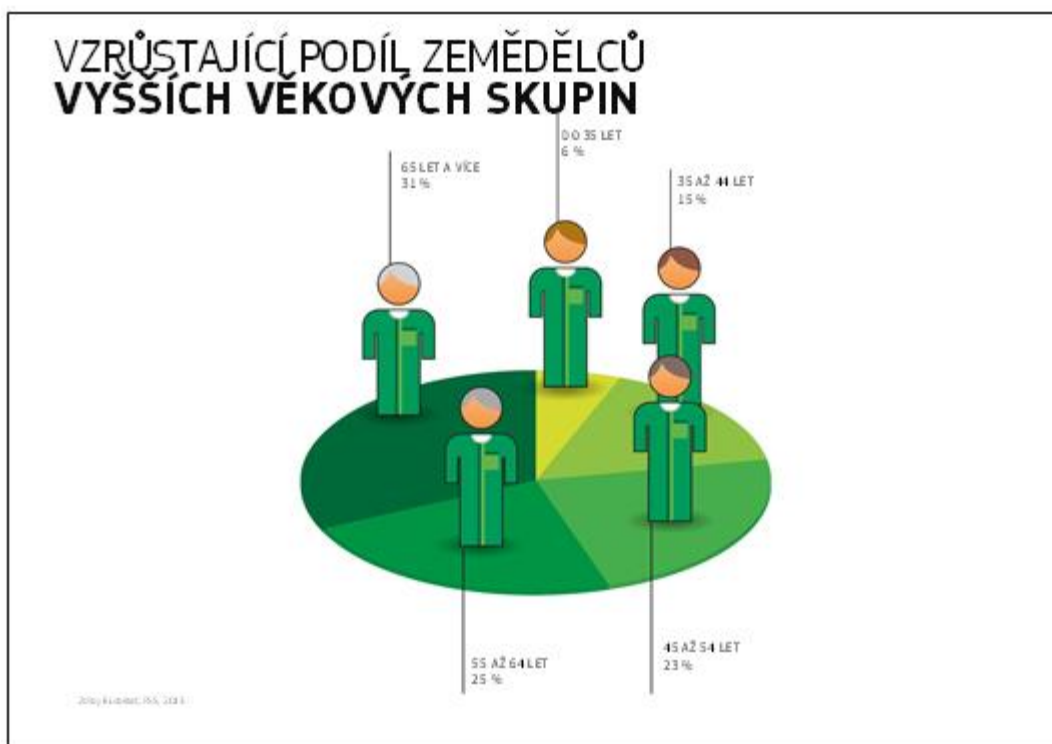
Dále je ve venkovských oblastech zapotřebí dalších společných unijních a vnitrostátních investic do rozvoje lidského kapitálu. Investice podpoří udržitelná a kvalitní pracovní místa a pomohou venkovanům využít individuální potenciál a potenciál jejich společenství – pomohou jim získat nové dovednosti a zlepši přístup ke klíčovým službám, včetně kvalitního vzdělání.

Jako účinný prostředek k budování místních kapacit a podpoře sociálního začleňování, snižování chudoby a vytváření pracovních míst v místní ekonomice se prokázala **místně (tedy „zdola nahoru“) řízená iniciativa LEADER**. Je zapotřebí dosáhnout lepší součinnosti a koordinace s obcemi a místními agenturami a plně tak potenciál venkova zmobilizovat.

SZP je díky politice rozvoje venkova v této oblasti „přeborníkem“. Víme, že makroekonomické a odvětvové politiky mají potenciál venkovským komunitám pomoci a stejně tak lze prosperitu venkova podpořit i z řady fondů EU. Tento potenciál využitelný k obnově venkova však není vždy využíván nejlépe. Komise je proto odhodlána podporovat mechanismus „rural proofing“ – tedy systematické ověřování, jaký dopad politiky na venkov a venkovské komunity mají.

3.4.2. Zatraktivnit odvětví pro mladou generaci

Zemědělské odvětví může dlouhodobě prosperovat jen tehdy, pokud v něm bude docházet k přirozené obměně generací. Populace zemědělců stárne a je třeba, aby nastoupila „nová krev“, která posílí dynamiku odvětví a bude otevřenější k probíhajícím technologickým změnám. Nicméně mladí zemědělci i ostatní noví zájemci o odvětví čelí při zahájení zemědělské činnosti značným překážkám. Jedná se např. o ekonomické překážky, jako je vysoká cena půdy, ale také překážky společenské – zemědělství se vnímá jako nezajímavé a zastaralé povolání, někdy postrádající náležitou sociální ochranu.

Obrázek 10

Generační obnova by měla být prioritou nového rámce politiky, ale je třeba připustit, že nejlepší předpoklady k podpoře generační obnovy mají členské státy, protože mohou využít svou regulační pravomoc v oblastech týkajících se půdy, dědického práva, zdanění a územního plánování¹¹. Je proto potřeba **posílit soulad mezi kroky EU a vnitrostátní činností**. SZP by měla členským státům nabízet pružnost při tvorbě individualizovaných programů, které zohlední **specifické potřeby mladých zemědělců**. Nový systém provádění politiky činnosti členských států na podporu mladých zemědělců usnadní. Strategické plány SZP by mohly obsahovat podporu rozvoje dovedností, znalostí, inovací, rozvoje podnikání a investiční podporu. Významnou roli mohou hrát organizace producentů. Posílení možností výměnného programu Erasmus zase může rozšířit příležitosti mladých zemědělců ke vzdělávání v zahraničí.

¹¹ V této souvislosti Evropská komise nedávno zveřejnila pokyny k ochraně zemědělské půdy (Interpretační sdělení o nabytí zemědělské půdy a právu EU, 2017/C 350/05 ze dne 18.10.2017).

Zahájení činnosti v zemědělství obnáší vysoké riziko, značné kapitálové nároky a nejistý výnos. SZP by měla zemědělcům pomoci toto riziko v prvních letech po zahájení podnikání zmírňovat zavedením **celoevropského systému podpory pro začínající podnikatele**, který by podporu zajišťoval jednodušším a lépe zacíleným způsobem. Šlo by k tomu využít zjednodušené dorovnávací platby pro nováčky (uzpůsobené podle konkrétních potřeb členského státu) nebo posílením či rozšířením stávajícího systému paušálních plateb.

Přístup k **finančním nástrojům** sloužícím k podpoře investic v zemědělských podnicích a provozního kapitálu by se měl usnadnit a lépe přizpůsobit investičním potřebám začínajících podnikatelů a jejich rizikovějšímu profilu. Podporu nové generace zemědělců by bylo možné spojit s přiměřenými pobídkami pro starší generaci zemědělců, které by jí usnadnily **ukončení podnikání** a pobídkami zvyšujícími mobilitu půdy. Kromě toho je stále více třeba opatření, která stimulují **předávání znalostí mezi generacemi** (formou partnerství a dalších nových obchodních modelů) a **usnadňují plánování nástupnictví** (tj. poradenské služby, mentoring a příprava plánů na předání zemědělského podniků).

3.5. Odezva na obavy občanů týkající se udržitelnosti zemědělské produkce, včetně témat zdraví, výživy, plýtvání potravinami a dobrých životních podmínek zvířat

SZP je jednou z politik, které zohledňují společenská očekávání týkající se produkce potravin, zejména pokud jde o jejich bezpečnost, kvalitu, normy týkající se životního prostředí a dobrých životních podmínek zvířat. Zemědělci jsou opravdovými strážci systémů potravinové produkce. Jejich příspěvek k udržitelnosti potravinového řetězce je zásadní.

Občané si také stále více cení přístupu k bohatému sortimentu potravin, který **společnosti přináší další prospěch** – např. dostupnost bioproduktů, produktů se zeměpisným označením, místní speciality a inovativní potraviny. V součinnosti s ostatními politikami EU musí SZP i nadále na tyto obavy reagovat, například modernizací pravidel ekologické produkce, opatřeními, která zatraktivní zeměpisná označení pro zemědělce a spotřebitele a zjednoduší jejich správu, a podporou cílů směrnice o udržitelném používání pesticidů¹². SZP by měla dále pohotověji řešit nejpálčivější problémy v oblasti veřejného zdraví, jako je **antimikrobiální rezistence** způsobená nevhodným používáním antibiotik. V souladu s ambiciózním a komplexním přístupem zaměřujícím se na **lidské zdraví a zdraví zvířat** – viz koncepce „**Jedno zdraví**“¹³ – by rovněž měla propagovat používání nových technologií, výzkum a inovace a omezování rizik pro veřejné zdraví.

¹² Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/128/ES ze dne 21. října 2009, kterou se stanoví rámec pro činnost Společenství za účelem dosažení udržitelného používání pesticidů.

¹³ Viz také https://ec.europa.eu/health/amr/sites/amr/files/amr_action_plan_2017_en.pdf

Stejně tak může SZP zemědělcům pomoci lépe uplatňovat předpisy EU týkající se **dobrych životních podmínek zvířat** a dále zvýšit standard prostřednictvím dobrovolných iniciativ zaměřených na podporu tržní hodnoty dobrých životních podmínek zvířat v EU i mimo ni.

Prostřednictvím opatření k rozvoji venkova by SZP měla i nadále podporovat produkci se specifickými a hodnotnými vlastnostmi a měla by zapracovat na jejím mezinárodním uznání. SZP může hrát roli při propagaci **zdravější výživy**, která přispívá ke snížení problémů spojených s **obezitou a podvýživou**, a může pomoci zajistit, aby byly nutričně hodnotné produkty jako ovoce a zelenina pro občany snadno dostupné. Dobrým příkladem jsou projekty, v jejichž rámci dostávají školy zdarma dotované ovoce, zeleninu a mléčné výrobky. Tyto projekty mohou školy také využívat při učebních aktivitách zaměřených na zdravé stravování. Propagační činnost SZP by se měla zaměřit na podporu zdravých stravovacích návyků a zvyšování spotřeby ovoce a zeleniny.

Spotřebitelské preference závisí na řadě faktorů, jež působnost SZP zdaleka přesahují. Nejdůležitější úlohou politiky proto je **pomáhat zemědělcům předvídat vývoj** ve stravovacích návycích a **přizpůsobovat výrobu** tržním signálům a požadavkům spotřebitelů. Posílení znalostního trojúhelníku a lepší propojení s příslušnými iniciativami, jako je partnerství pro oblast potravinové produkce (Food Partnership) Evropského inovačního a technologického institutu nebo evropská výzkumná strategie „Food 2030“, rovněž pomůže maximalizovat přínos SZP k udržitelnosti našeho potravinového systému .

SZP může v neposlední řadě pomoci **omezit plýtvání potravinami** a potravinové ztráty podporou lepších výrobních a zpracovatelských postupů (např. podporou zavádění nových technologií, které prodlužují trvanlivost produktů podléhajících zkáze, nebo lepším přizpůsobením nabídky poptávce zvýšením transparentnosti), a podporou iniciativ, které přeměňují tradiční spotřební vzorce typu vyprodukovat-spotřebať-vyhodit na oběhové biohospodářství.

4. GLOBÁLNÍ ROZMĚR SZP

SZP je politika vypracovaná pro potřeby EU, ale má jasné **globální dopady a vazby**. Těm je třeba věnovat zvláštní pozornost při rozhodování o budoucnosti této politiky. Vazby mezi SZP a cíli udržitelného rozvoje ilustruje obrázek 3. EU je odhodlána partnerským zemím pomoci dosáhnout stejných cílů prostřednictvím **vnějších politik a nástrojů**. Proto bude usilovat o soudržnost opatření napříč politikami v souladu s Agendou 2030 a se závazkem posílit soudržnost politik ve prospěch udržitelného rozvoje¹⁴. Uvedený závazek vyžaduje zohlednění cílů rozvojové spolupráce v politikách, které se mohou potenciálně dotknout rozvojových zemí.

¹⁴ Viz článek 208 Smlouvy o fungování EU

V tomto směru SZP je a bude v souladu s rozvojovou politikou EU¹⁵, která uznává, že udržitelné zemědělství hraje v rozvojových zemích důležitou roli při mýcení chudoby a při nastolování udržitelného rozvoje, a podporuje rovněž rozvoj zemědělských trhů a inkluzivních hodnotových řetězců, jež chudým přinášejí prospěch a stimulují v zemědělském zpracovatelském odvětví tvorbu pracovních míst.

4.1. Obchod

Díky úsilí EU zaměřenému na zemědělství a potravinářsko-zpracovatelské odvětví, podpoře obchodních dohod EU a díky SZP (včetně její propagační politiky) je EU největším světovým vývozcem zemědělsko-potravinářských produktů. Další liberalizace obchodu a zvýšení účasti v globálních hodnotových řetězcích umožní zemědělsko-potravinářskému odvětví EU ještě intenzivnější vývoz, který bude moci reagovat na rostoucí celosvětovou poptávku střední třídy na změny ve stravovacích návycích. Pro občany pak další růst mezinárodního obchodu zvýší celkovou dosažitelnost – sortiment i cenovou dostupnost potravin.

Zachování tržní orientace zemědělsko-potravinářského odvětví EU a soulad opatření SZP s mezinárodním obchodním právem také Unii umožní zachovat si vedoucí úlohu v mezinárodních organizacích, např. Světové obchodní organizaci, a EU tak bude moci podporovat otevřený obchod a prosazovat přísná závazná pravidla namířená proti obchod narušujícím formám podpory.

Zároveň nelze opomíjet skutečnost, že **určitá zemědělská odvětví nejsou vůči úplné liberalizaci obchodu a neomezené hospodářské soutěži a dováženému zboží odolná**. Proto je třeba i nadále uznávat a zohledňovat problematiku takových citlivých výrobků při obchodních jednáních a hledat způsoby, jak **řešit zeměpisnou nerovnováhu** způsobovanou zvýhodněními respektive znevýhodněními, která v důsledku obchodních dohod EU zemědělské odvětví Unie ovlivňují.

V současné době EU čelí mnoha výrazným omezením vývozu zemědělsko-potravinářských produktů na řadu významných trhů třetích zemí v důsledku neoprávněných sanitárních a fytosanitárních překážek. EU bude i nadále usilovat o spravedlivé a vyrovnané vztahy s obchodními partnery a tam, kde to bude vhodné, bude v oblasti sanitárních a fytosanitárních požadavků podporovat koncepci „single entity“ (více aktérů, např. členských států, by operovalo jako jedna entita). Vysoké standardy EU nebudou v žádném případě ohroženy. Kromě toho by EU měla prostřednictvím svých různých nástrojů spolupráce a technické pomoci podporovat větší spolupráci s partnerskými zeměmi a regiony, zejména v souvislosti s novými a nově vznikajícími hrozbami ve veterinární i fytosanitární oblasti.

¹⁵ Nový Evropský konsensus o rozvoji podepsaný dne 7. června 2017 je k dispozici na adrese https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/european-consensus-on-development-final-20170626_en.pdf

4.2. Migrace

Budoucí SZP musí hrát větší úlohu při uplatňování výsledků summitu ve Vallettě¹⁶ a řešit hlavní příčiny migrace.

Znalosti a know-how získané v rámci projektů podporovaných ze SZP by měly být využity k vytvoření pracovních příležitostí a výdělečné činnosti v regionech původu migrantů a tranzitních regionech, mimo jiné prostřednictvím pilotních projektů v rámci evropského plánu vnějších investic zaměřených na vzdělávání mladých zemědělců – za účasti evropských organizací zemědělců. Dalším prostředkem, který by EU měla prozkoumat, jsou výměnné programy mezi EU a Afrikou. Prostřednictvím příslušných politik a nástrojů EU je třeba prohloubit spolupráci v oblasti zemědělského výzkumu a inovací. Komise je rovněž odhodlána zlepšit strategickou politickou spolupráci a dialog s Afrikou unií v otázkách týkajících se zemědělství a rozvoje venkova s cílem pomoci regionu rozvíjet jeho hospodářství v zemědělsko-potravinářském odvětví.

Na území EU zemědělství nabízí příležitosti pro sezónní pracovníky.

SPZ může prostřednictvím svých programů pro rozvoj venkova pomáhat při usídlování a integraci legálních migrantů – zejména uprchlíků – do venkovských komunit. Zkušenosti ukazují, že komunitně vedený místní rozvoj/formát LEADER se k tomuto účelu hodí nejlépe.

¹⁶ Viz <http://www.consilium.europa.eu/en/meetings/international-summit/2015/11/11-12/#>